

A magyarok története

Azon nagy népviharnak, mely a negyedik század második felétől kezdve, Ázsia és Európa téerein több századon keresztül zajlongott, egyik hulláma volt a magyar nép. Ez volt a nagy népvándorlatok korszakában az utolsó azon csapatok közül, melyek Ázsiából Európába költözvén, s itt állandóan megtelepülvén, idővel az európai nagy országrendszerbe beszövítt álladalmat alkotának.

A magyarok eredete s első viszontagságai, mint közönségesen minden népéi, ösmeretlenek; sőt későbbi történetök is, egészen utolsó vándorlásokig, olly homályos és bizonytalan, hogy azt majdnem minden történetíró más és másképp adja elő. Legtöbbek véleménye szerint a magyar, török vagy szittyia népfaj, s Ázsia belsejéből a Caspi tenger keleti vidékéről, India és Perzsia szomszédságából veszi származását.

* * *

A hét, egymástól addig független, nemzetség a kötött szerződés által egy néppé olvadván, útnak indul, új hazát keresendő, szám szerint mintegy negyven ezer család, melyekben két, vagy harmadfél száz ezer fegyvert viselő férfi, összesen pedig körülbelül egy millió lélek számlálhaték. Számok azonban útjokban, mit Gácsország felé vőnek, nem sokára szaporodott; mert midőn Kiew táján a szlávoktól segítségre hívott szomszéd kunokat, mások szerint palóczokat, egy elhatározó csatában legyőzték, ezek üggyársakul ajánlkozván, a magyar sereghez csatlakozának, s vezérek Álmosnak hűséget esküvének. E diadal után Álmos a Havasokon átkelt, s a mai Magyarhonba lépett.

A hosszú ut fáradalmait Munkács táján negyven napig pihente ki a magyar sereg. Hihetőleg itt történt, hogy Álmos vénségtől elgyöngülvén, a fővezérséget fiára tette át, neki hagyván az ország-szerzés dicsőségét. Árpád a fejedelmi méltóságot átvevén seregét több csapatban és irányban indította meg a vidék elfoglalására.

* * *

E történetek közt a magyar, az előtt szelíd, mértékletes, másét nem kívánó pásztornép mind inkább elszilajodék, sgyakori háborúiban kalandor, harcias, rabló szellemet ölte magára, mellynél fogva — ámbár a fejedelem iránt határtalan tisztelettel viselteté — a köznép még is csak félelem s a vezérek és hadnagyok szigorúsága által vala engedelmességben tartható. Legkedveltebb foglalkodásuk volt a harcz és rabló kalandok; ezeket ők közönségesen iszonyú pusztitással gyakorlották, diadalaikat pedig könnyörületességet nem ismerő kegyetlenséggel fertőztették: nyomaikat, merre kalandozának, vér és pusztaság jeleie, a helységeket felgyújtották, a lakosokat felkoncizolták vagy szolgaságba hurczolták. A szabadságra méltónak sem tartaték, ki még nem ölt ellenséget. Egyébiránt a magyar büszke, becsületszerető, dicsvágyó s komoly jellemű vala; tette később, mint beszédre, szándékával nem nagy zajt ütött.

Harczon kívül legkedveltebb időtöltésök volt a vadászat, mi egyszersmind az élelmszerzésnek is egyik ágául szolgált; mások halászat s pásztorkodással foglalkozának. A földművelést még nem ismerték; a kézművek közül is keveset űztek, csak azokat tudniillik, melyek által fegyverek s némi ruhaneműek állítottak ki, minők valának például: a kovácsok, kardcsiszárok, íjgyártók,

vargák stb. Vándor életmódjokban egy helyről a másra költözének mihelyt a mező számos barmaiknak eledelt nem adhatott.

Vallásuk hasonló volt azon népekéhez, melyeknek ősi hazájokban szomszédaiak voltak. Egy görög író tanúsága szerint ők csak egy fő lényt imádtak, ki mindeneket alkotott, fentart és igazgat; ennek tiszteletére, közönségesen dombokon s berkekben, imákat s áldozatokat mutatának be e végre leolt marháikból. E jó szellemen kívül, kit Isten név alatt tisztelének, s kinek adományából jöni hittek minden áldást és szerencsét, tisztelték még — de nem imádták — a levegőt, vizet, tüzet, földet, kivált pedig a napot, mint ollyan lényeket, melyek által leginkább vették Isten jótéteményeit. Nagy szerepet játszott még vallásukban egy hatalmas, de Istennek alávetett, gonosz szellem, kit Ármánynak, másképp Ürdüng — vagy Ördögnek neveztek; ettől származtatták ők, mint sok más nép is, a világon előforduló gonoszt, mit ők ajó Isten eszméjével megegyeztetni nem tudtak.

Valának papjaik is, kiket táltosok — vagy jósoknak neveztek; ezek az áldozatra leolt állatok belrészeiből jövő eseményeket jósolának, a vezérek tanácsai, a nép bölcsei, orvosai s költői voltak, kik azt a torokon és áldomásokon kobozaik kíséretében hősdalokkal dicsvágyra gerjeszték, szilaj kebleikbe erőt s állhatatosságot öntetének, vagy abban szelídebb érzeményeket keltének föl népdalaikkal. A nép irántok határtalan tisztelettel viseltetett: de szabadságát általok megsérteni, összeszoríttatni nem engedé.

* * *

A kézművek s földművelés, miktől a magyar az előtt mint szolgai munkától iszonyodék, gyarapulának; a rendes foglalkodás pedig az új vallás tanaival s a nagyobb számmal letelepült németek példáinak hatásával egyesülvén, az erkölcsösségei szelídíté, nemesbíté, a rablásokat s a pogány vadság egyéb bünteteteit mindinkább gyéríté.

A pogányság kiirtására s a kereszténység megerősítésére rendeltetett, hogy az összeromlott templomok fölépíttessenek; ünnepeken és vasárnapokon a munkától, kereskedéstől s vadászat-tól mindenki pénzbüntetés alatt megszűnjék és isteni szolgálatra templomba menjen; a templomtól messze eső falukból legalább néhányan jelenjenek meg, kik három kenyeret és egy gyertyát kötelesek magokkal vinni. Misét egyedül templomokban szabad tartani. A pogány szertartások berkekben s patakoknál eltiltattak. Ki az egyházi böjtöket feltöré, vagy halottját nem egyházi személy által temetteté el, a templom udvarában tartandó tizenkét napi böjt alá vettetett. Azon római szertartásúak, kik a magyar egyház szokása szerint böjtölni nem akarnak, az országból kitakarodjanak, dejavaikat benn hagyják. Az izmaeliták, vagy is mohamed vallásu bolgár kalmárok, kik a kereszténységre tértök után magokat s gyermekeiket környülméltetnék, lakjaikból kiűzetvén, más faluk lakosai közt osztassanak föl; a zsidóknak pedig a keresztény ünnepeken dolgozni, keresztényekkel házasodni s keresztény szolgákat tartani szabad ne légyen.

* * *

Részletek Horváth Mihály *A magyarok története* (Pápa, 1842) c. könyvéből.

